

A legteljesebb konglomerát(um).

1990. március 19-én a botokkal felfegyverkezett hodákiak keresték Bolyait, hogy leszámoljanak vele. János és Farkas ott ültek békésen a marosvásárhelyi Bolyaiak terén, szemben az iskolával. Joszif Visszarionovicsot nem keresték, őt különben szobor alakban sem találták volna a közelben, helyére már korábban, a város főterén, a román katona emlékműve került, nem messze attól az ortodox katedrálisról, ahol a husángokat osztogatták. Sebestyén legalábbis így tudja, így hallotta vásárhelyi barátaitól.

A híres matematikusnak és a világhírben őt még nem is olyan régen messze megelőző szovjet hadvezérnek és nyelvésznek ma már szinte hihetetlen összetalálkozásáról SzGSz mesélhetne, akár hosszasan – kolozsvári kitérővel. Tulajdonképpen csak Sztálinnak jelentett ez kitérőt, Bolyai Jánosnak nem, hiszen ő itt született, szülőházát tábla jelzi, utca van elnevezve róla (még a leghírhedtebb kolozsvári polgármester, a „kötelet” eszünkbe juttató Funar alatt sem cserélték le) – a népek atyjának szerencsére csak átmenetileg biztosítottak szállást a Szamos partján, többek közt a Bolyai Tudományegyetemen. Így kerülhetnek most párba.

Több oldalról kell nekifutni ennek a furcsa históriának, anélkül persze, hogy Sebestyén fel akarná mondatni a második világháború utáni teljes kelet-közép-európai történelmet. Maradjunk csak Sz-nél, G-nél és ifjú Sz-nél. 1946 áprilisának elején egy naivul lelkes, még a tizenkilencedik évét sem betöltött újságírójelölt interjút kért Sz-től a sepsiszentgyörgyi Új Székely Nép című lap számára. Az új világ bővületében a kis riporter sürgeti a román irodalom erőteljesebb magyar fordítását, kiadását. Sz. röviden, határozottan válaszol: – Aki ismeri az erdélyi magyarság hősie erőfeszítéseit, melyekkel anyanyelvi oktatásunk és tudományos életünk fenntartását igyekszik biztosítani, nem csodálkozik ezen a hiányon.

Amikor pedig az erdélyi szellemről, ennek jelenéről faggatják, erre is inkább tagadó választ ad.

– Hogy van-e sajátos erdélyi szellem? Inkább azt mondanám, hogy sajátos erdélyi feladatok vannak, amelyek sajátos megoldást igényelnek. Nem csupán Erdély etnikailag tarka képére gondolok.

A „konglomerát” tehát erőteljesebben jelen van, mint volt a két világháború között, amikor e minősítést Sz. először fölvetette naplóbejegyzésében. Ennek a konglomerát Erdélynek lesz a része, a negyvenes évek végén, az ötvenesek első felében Sztálin elvtárs; mit része, részese? egyik (fő?) meghatározója. Sz. pedig – utókorra, tanítványai, változatlan hívei számára inkább elfeledni akart módon és mértékben – már-már koronatanú ebben, dokumentumokkal szolgáló kortárs (nem csendestárs). Amiben korántsem áll egyedül, kortársainak nagy része így vagy úgy ugyancsak megidézhető Sztálin oldalán. Akár az Sz-nél harmincegy évvel később született ifjú Sz. is, noha ő még iskoláit járja Szatmárnémetiben, felmenői közt pedig több papi embert nevezhetne meg, mint amennyit későbbi mestere. Második Sz. fertőzöttsége, kiszolgáltatottsága, a köztük lévő bő három évtized függvényében, jóval kisebb, tulajdonképpen elenyésző. Egyelőre. Tizennégy évesen, 1952. december 16-án küldi haza szüleinek az iskolai beszámolót, az ellenőrző könyvébe rótt (kitűnő) érdemjegyekről, a „kartella (kajajegy)” befizetéséről, majd „Politika” címszó alá szerkesztve így üzen: – Harcolunk a békéért. Sztálin elvtárs 73. születésnapja tiszteletére jobban tanulunk (láthatni az ötösökből), minden reggel újságolvasás (művelődünk).

Két szót még hozzáfűz a mondatához:

– Belügyminisztérium kielégítve.

Elképzeltető, mennyivel nagyobb, véresebb az elvárás Kolozsvárt, ráadásul a magyar egyetemen. Amire ifjú Sz. odakerül, 1955-ben, mintha már múltban volna Sztálin romániai kultusza. Vagy mégsem? Ahogy manapság mondani szokás, kibuknak a szekrényből a csontvázak?

Csínján azokkal a csontvázakkal, figyelmezteti magát Sebestyén. Bolyais papírok keresése közben saját gyerekes írásával, igazi gyöngybetűvel tintába örökítve, íróasztala kincses fiókjából előbukkan egy vonalas irkálapon VII. a. osztályos – vagyis pionír – korából a fogalmazvány: Sztálin elvtárs gyermekkora.

– Sztálin elvtárs, a Szovjetunió és a haladó világ lángeszű vezére, Georgia egy kis községében, Goriban született. Elemi iskolai tanulmányai végeztével szemináriumba adták. Sokat olvasott, minden iránt érdeklődött. Marx, Engels és Lenin könyveit s Darwin elméletét olvasta. Nagyon felvilágosult gyermek volt.

A másfél oldalt kitevő dolgozat, a sztálini gyermekkor, illetve a szemináriumi kaland rövid összefoglalása végén hazaérkezünk: – Ezután teljesen a kommunizmusnak szentelte életét. A Sztálin nevet – mely acélt jelent – azért kapta, mert olyan fáradhatatlanul küzdött az ország felszabadításáért, s országa felszabadítása által lehetővé tette más országok felszabadítását.

Sebestyén utánaszámol: igen, ez az 1949/50-es tanévben született, nyilvánvalóan Sztálin elvtárs 70. születésnapjára. Ugyanabban az évben, amelynek márciusában arról írt egy méretesebb papíron (házi használatra?), hogy miért ünnepeljük március 15-ét. Ez is abból a fiókból kerül elő, mint a Dzsugasvili-történet reprodukálása, de itt Petőfivel, a Nemzeti dallal, Jókaival, Kossuthal van találkozásunk, meg annak a felidézésével, hogy Erdély egyesült Magyarországgal.

Micsoda találkozásai a véletlennek. A véletlennek? A Lázár utcai hagyatékban Sebestyén megtalálja Sz. ünnepi beszédének szövegét, 1945. március 15-én hangzott el a kolozsvári magyar színházban. Ahol Sztálinról is szó van. Az „Esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!” beidézését a teljes nyíltsággal való beszéd ígéretével folytatja, beleértve a legkényesebbet, a 12. pont érvényességét.

– A rendelkezésemre álló rövid idő nem engedi meg, hogy részleteiben taglaljam a kérdést. Csúppán a leglényegesebbet ragadom ki. A 12. pont egyikében, a 12. pontban, a márciusi ifjak az Erdéllyel való uniót követelték. Petőfi Sándor maga is szível-lélekkel unionista volt. Mit jelentett számukra ez a követelés? Értelmes és ma is érvényes választ csak úgy adhatunk erre a kérdésre, ha az akkori idők konkrét világpolitikai viszonyainak tükrében vesszük vizsgálat alá.

A beszéd a továbbiakban a magyar nemzetnek a gyarmati sorból történő kiemelkedését, a magyar szabadság és a világszabadság összefüggését taglalja, Marxot idézi, és fölteszi a második kérdést:

– Joggal mondjuk-e, hogy ma szabad március 15-ikét ünnepelünk? Nem válunk-e ezzel a kijelentéssel hűtlenné Petőfi szelleméhez? Mi történt ezelőtt két nappal? Sztálin marsall hozzájárulásával megtörtént Észak-Erdély bekapcsolása a romániai közigazgatásba, az 1944 őszén kötött orosz–román fegyverszüneti egyezmény értelmében. Mégpedig arra való tekintettel, hogy Románia élén e

pillanatban olyan kormány áll, amely az erdélyi magyarság szabadságjogait teljes mértékben biztosítani akarja. És a kormány akarata valóban kétségtelenül ez. Azt jelenti-e ez, hogy mostantól kezdve nyugodtan alhatunk? Nem! Testvéreim! A magyar nemzet 1848. március 15-ikén 12 pontban kinyilvánított kívánsága sem volt egyéb, mint program, mint egy küzdelmes harc megkezdésének csatajele. A világpolitikai helyzet ma több reménnyel biztat, de nem kevesebb küzdelmet és nem kevesebb körültekintést követel. Nemzeti jogaink megvalósítását a világ egyetlen kormányától sem kaphatjuk ajándékba, azokat nekünk magunknak kell kivívnunk. Ebben a küzdelemben azonban nem követhetjük el azt a hibát, amely 1848-ban és '49-ben oly tragikusan zavarta meg a népek szabadságáért folytatott harc menetét. Nem lehetünk eleve bizalmatlanok azzal a kormánnyal szemben, mely ugyanazokkal a reakciós erőkkel folytat harcot, amelyek részéről a mi szabadságjogainkat fenyegeti veszedelem.

Sz. arról beszél a színházban összegyűlt magyar tömegeknek, hogy nincs rejtegetnivalónk, a bántó féligazságok helyett a teljes igazságot kell kimondani.

– Minden nép szabadságjogainak ott van a határa, ahol más népek szabadságjogainak felségterülete kezdődik. Románia egyetlen kormányától se várjunk kegyet, Románia egyetlen kormányának se hozzunk jogainkból áldozatot. Barátainkat arról ismerjük fel, hogy nem akarják ajándékként juttatni nekünk azt, ami bennünket jog szerint megillet, és hogy nem kívánnak tőlünk áldozatot.

A beszéd végén a Vörös Hadsereg sikerének, a fasizmus ellen vívott felszabadító hadjárat győzelmének a reményében ismétli meg: „Esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!” És mindezt közvetlen azután, hogy megszűnt Észak-Erdély átmeneti, igaz, szovjetek felügyelte önálló közigazgatása – és azelőtt, hogy a berendezkedő új román közigazgatás a meghatározóvá vált politikai erő, a Kommunisták Romániai Pártja, illetve a Román Kommunista Párt román nemzeti politikáját kezdi megtapasztalni. Vajon a fokozódó román nacionalizmussal szemben próbál majd belekapaszkodni Sztálin nevébe? Sebestyén nem zárja ki a feltételezés jogosságát, bár az Sz-versek és levelek összevetése egy másfajta önátlatás és a be nem vallott megalkuvás lehetőségét sem zárja ki. Amiben persze – világszerte – sokakkal osztozott. És itt Sebestyén nem azokat gondolja megidézni, akik a budapesti kiadású, Felszabadítónk Sztálin című hálaadó kötetet szerkesztették (ezzel a mottóval: „Sztálin elvtársnak köszönhetjük a magyar nemzeti függetlenséget, a magyar népszabadságot”), sokkal inkább azokat, akiknek szövegei megjelentek benne; olyanoké is, mint Illyés Gyula, Déry Tibor, Nagy László, Juhász Ferenc.

A csúcstra járatás Sztálin-ügyben: a 70. évforduló. (Sebestyén még csak tizenkét éves, közvetlen emlékei halványak.) Sz. – felkérésre – előbb cikket ír „a népek nagy tanítójáról”, majd elkészül a Köszöntő című vers. Az Utunk 1949. december 17-i ünnepi számában jelentkezik Sz. egykori Termés-beli társai, Kiss Jenő és Horváth István, a transzszilvanizmusról vitát szervezett Szemlére Ferenc, a halk szavú tudott Horváth Imre – és nem maradhat ki persze G –, a vezérhelyre azonban Sz. verse kerül, a vörös zászló és az egészalakos Sztálin-rajz mellé. „Szovjetföldön” a Köszöntő első szava, de az ötödik szakasz kapcsol rá az ünnepi lényegre, legalábbis ahogyan azt az Utunk olvasói érzékeltették:

Szabad földről magyar szóval  
Szólok minden dolgozóval,  
Derül az ég hazánk fölött,  
Sztálin elvtárs, köszöntöm Önt.

A Válogatott versek 1955-ös kiadásában Sebestyén nem pontosan ezzel a szöveggel találja az idézett versszakot (a cím mellől elmarad a „Sztálin hetvenedik születésnapjára” alcím is), a harmadik sorban ez áll: „Fegyverek csörgése között”. És rátalál a Lázár utcában Sz. levelére, amelyet 1949. december 17-én címez Gáll Ernőnek, aki G. mellett a felelős szerkesztői posztot tölti be. Önérzetes levél, mintha az egyetlen sor szerkesztőségi megváltoztatása ráébresztené Sz-t (a megjelenés napján), hogy mibe keveredett; figyelmen kívül hagyva a ditirambus további hat szakaszát, szinte az utókor előtt magyarázkodik, áttolná a felelősséget a beavatkozó szerkesztőre. A levél felől olvasva, évtizedek, korszakok múltán, már-már hajlandó Sebestyén azt hinni, hogy Sz. tulajdonképpen gúnyverset írt.

Ön a béke, Ön a nővé  
távlatú emberi jövő,  
az élcsapatnak az éle  
a dolgozóknak vezére.

Ön a világos öntudat,  
mely önmagán túlra mutat.  
Ön a tanító mesterünk,  
kin át magunkra ismerünk.

Élete több, mint egy élet,  
története párttörténet;  
magunknál is több Ön nekünk:  
Ön a lelkiismeretünk.

Nálunk jobban ért bennünket,  
köszöntjük Önt, jobb felünket,  
belőlünk fakadt fényforrás,

köszöntjük Önt, Sztálin elvtárs!

A kopogó rímek, a csaszтусka-jelleg paródiát sejtethetnének – ám az adott időben ez mégsem valószínűsíthető. Az Utunk-szerkesztőnek küldött levél első fele sem erre enged következtetni.

– Költő vagyok, impresszionista szerkesztési gyakorlatnak áldozatul odadobva. (Sebestyén megáll ennél a jelzőnél: impresszionista? Sz. itt még nem meri neven nevezni a beavatkozót, a beavatkozás természetét. De szerencsére belelovalja magát.) Egy napomba került – „minőségi” napomba – a köszöntő. Valaki – szerencsére, nem tudom, ki, s így becstelenséget tapintatlanságom nem léphet gátlólag működésbe – egy napi munkámat két perc alatt elrondította. Miért? Milyen okon és milyen jogon? Én fegyverek csörgése között köszöntöm Sztálint, a béke védelmezőjét, a fegyverkező nagytőke fegyvercsörgetése között; egy ismeretlen tettes kidobja versemből a földi valót, s annak pótlására beléilleszti, teljesen felelőtlenül, a következő sületlen sorocskát: derül az ég hazánk fölött. Azaz: derül az ég, csicseregnek a madarak, vidáman csobognak a patakok, minden a legteljesebb rendben van minálunk, az ég, az a jóságos atyaúr derűsen mosolyog reánk, nincs semmi baj, nem is volt, az ég volt mindössze az imént komor egy kisé, az isten szemöldöke volt mogorva, de már mosolyog; felesleges is, hogy Sztálint emlegessük, nem is emlegetjük egyébként, csak mivelhogy éppenségesen hetvenéves, és hát felköszöntjük, ahogyan litterátus polgári családban szokás felköszönteni nagyapót, kedves unokai rigmusokban.

Mennyivel költőibb és mennyivel felelősségteljesebb ez a levélszöveg, mint a versé. Stíluselemzésnek, összehasonlító elemzésnek kellene alávetni a Köszöntőt és az egyetlen sort magyarázó levelet, véli Sebestyén, miközben újra és újra elolvassa az így teljesebbé váló, bár most sem világos történetet. Vagyis hogy miképpen volt képes Sz. alig pár nap különbséggel rálátni a versre, a verskörnyezetre. A felelőtlen ségre. Elhítheti magával, hogy a kétségtelenül idilli kus beírt egy sor az oka mindennek, a bűnt csak a szerkesztő, a sorcserét végrehajtó ember követte el. Ennek a meggyőződésének általánosabb érvényű kifejezést is ad.

– A nyilvánosságot elvégre nem a szerkesztőségi szoba jelenti, hanem a kinyomtatott papiros. És aztán hogyne bosszantana, hogyha a lesújtó vélemény hallása után az illető a később megjelenő versben már nem az eredetivel, csak annak rontott változatával ismerkedhet meg, amelyre aztán talán tényleg áll – a jelen esetben tényleg áll –, hogy politikailag éretlen, komolytalan. Körülbelül ez az, amit hitelrontásnak hívnak.

Sebestyén most fölteszi – sajnos, csak magának – a kérdést: mit és hogyan olvasott Sz. az inkriminált Utunk-számból? A saját, illetve más által (be)írt egy soron kívül mi zavarhatta még az ünnepi lapszámban, amiről a levél nem tesz említést? (Egyébként Sebestyén erősen furcsállja, hogy Sz.-nek ez a G. E.-nek címzett levele – véletlenül? – máig semmilyen gyűjteménybe nem került be.) Persze, nem valószínű, hogy Sz. különösebben sok időt fordított a Sztálin dicsőítésében egymással versengő cikkek, versek tanulmányozására. Esetleg G. tanulmányának mutatkozó hosszú szövegével foglalkozhatott, hiszen az akkor irányjelzőnek számított: A szocialista realizmus Sztálin gondolata. G. egy „mélyenszántó” (a lehető legbanálisabb?) sztálini idézetre építi a már évtizedekkel korábban is oly szívesen emlegetett, mércének állított fogalom magyarázatát. A tétel és a következtetés (1949 decemberéből):

– „Az életet éppen olyannak kell tekinteni, amilyen a valóságban. Az élet szüntelen mozgásban van, tehát az életet mozgásában, a pusztulásban és keletkezésben kell vizsgálni. Hová halad az élet, mi hal el és mi születik az életben, mi pusztul és mi keletkezik – ezek a kérdések kell, hogy érdekeljenek bennünket elsősorban.” A szocialista realizmus gondolatában úgy a szocializmus, mint a realizmus tartalma, illetve a kettő egymásra vonatkoztatása az imént idézett sztálini bölcséletre épül. A szocialista realista ábrázolásnak az idézett sztálini valóságfelfogás az alapja.

És tovább, a megvalósulásról:

– A szocialista realizmus hősei – mint ahogy ezt Sztálin (egy másik) kijelentése óta a szovjet irodalom remekei igazolják – munkások, munkásnők, kolhozparasztok, kolhozparaszt nők, párttagok, gazdasági vezetők, mérnökök. A szocialista realizmus irodalmának konfliktusait és kérdéseit ugyanúgy, mint a szocialista valóság legkülönbözőbb nehézségeit, nem a régi irodalmi értelemben vett rendkívüli emberek, hanem a milliók, a szovjet emberek oldják meg. A szocialista realizmus gondolata íme új embertípust is intencionál!

Ennél tanulságosabbat Sz. alig egy évvel később, ugyanott, az Utunk Sztálin elvtárs születésének 71. évfordulójára közölt egyik cikkéből, G. tanítványának, a (később) valóban gyémántesztűnek bizonyult, a szocialista realizmustól s a sztálini örökségtől messze távolodott (kiváló szatirikussá átváltozott) Bajor Andortól olvashatott – és ez ráadásul Sz-t közvetlenül érintette. Bajor Költőink Sztálinról cím alatt adja közre (föltehetőleg megrendelt) összefoglalását. Előbb Horváth Imrét, az eddig halk szavú váradi lírikust dicséri lelkesen, hogy aztán áttérjen Sz-re, de nem a Köszöntőjére, hanem a valamivel korábban keletkezett (kicsit később, 1949 végén közölt) versére. Bajor interpretációjában:

– Mikor mondhatja (Horváth Imre), hogy méltó kortársa Sztálinnak? Akkor, amikor minden tehetségével a Sztálin ügyét fogja szolgálni. De – más vonalakkal – ezt az utat látjuk Szabédi László Vezessen a Párt című versében. A költő kemény önbírálatot mond, elmondja, hogy

Tétlen kezem, bár ellenemre  
gonosz erőknél segített.

A költő egy mentséget tud mondani. Ez azonban döntő. Ez megmagyarázza, hogy a költő – becsületessége ellenére – hogyan szolgálhatott gonosz történelmi erőket. A válasz: nem ismerte Sztálint!

Sebestyénben ébrednek a sejtés: ez nem lehet más, mint a holnapi szatíraíró hangja. Pedig nem az. Mint ahogy Sz. sem folyamodott a Bajor felkínálta egyetlen mentséghez. Még nem. Jönnek azonban az egyetemi évek. Az ifjúság nevelésének – és a tanárok átnevelésének –, az egész múlt átépítésének párt kijelölte feladataival. És itt már szegény Bolyai (mint egyetem) a Sztálin közelébe kerül. A feladatkielölésben G. kevéssel hazaérkezése után példát mutat. Noha az „intencionált” új embertípus itt még nem nevezeték szovjet embernek, sztálini felfogásban. 1946 augusztusában hangzik el, előadás formájában:

– Egyetemünk többek közt felelős jövőre nevelőink tudatáért, világnézetéért, politikai, emberi, társadalmi erkölcséért. Felelős nemzetiségünk új emberéért. Felelős ezek szakképzettségéért s ezek itten való népi demokrata biztonságáért és éberségéért. Ez az

új erdélyi magyar nem alakulhat ki, és ez az új erdélyi magyar nem hathat és nem alakíthat igényeink szerint társadalmunkban, amíg tudományaink nem asszimilálódnak az új élet vízióhoz és új reális követelményekhez.

De mihez is kell asszimilálódnunk? Mik azok az új reális követelmények? Mi ellen és miért kell harcolni?

– Az egyetem elidegenedett a társadalomtól. Elidegenedett abban az értelemben, hogy az egyetem olyan ősi és hagyományos, az egyetem lényegét kitevő fakultásai, mint a bölcséleti és jogi fakultások, nem kapcsolódnak olyan közvetlenséggel az eleven társadalomba, mint ahogy az orvosi kar és a műegyetem klinikáival, illetve ipari, technikai intézeteivel... A mai egyetem típus nem csupán a tudományok elszakosodása (elspecializálódása), de egyéb, az elszakosodásnál lényegesebb ok következtében még annak a rétegnek az egyetemről várt hatását sem elégti ki, amelyik az egyetemet életre hívta, nemhogy az egész társadalom igényét. Az egyetem történeti-társadalmi-bölcséleti tudományai általánosságban és lényegesen idegenek a társadalomtól.

Vagyis ha az „élet”, a társadalom a sztálini eszméktől áthatott, az egyetemnek és hangsúlyosan a történeti-bölcsészeti fakultásnak a sztálinizmus igényeihez kell igazodnia, fogalmazza át Sebestyén G. mondatait. A Székely Nemzeti Múzeumtól a Bolyaira felkerülő Sz-nek ezt hovatovább tudomásul kell vennie. És Sz., aki mindent átgondoltan, átérezve, magát meggyőzve csinált, teljes mellszélességgel felzárkózik ehhez a világhoz. Sebestyén majd bőven fog idézni azokból a dokumentumokból, amelyek arról tanúskodnak, hogy közvetlen környezete, a mindenkori felettes hatóság – és G. is – elégedetlen Sz. odaállásával, pedig a (sajnos?) fennmaradt szövegek Sz-től ennek ellenkezőjét, mármint a sztálini eszmék vállalását bizonyítják. Arról nincs tudomása Sebestyénnek, hogy Sz. megírta, illetve előadta volna – G. felkérésére – a „Lenin és Sztálin a szovjet kultúra megalapítói” témát (1949 augusztusában), 1951 májusában viszont megemlékezett a helyi napilapban „a szovjet tudományos élet nagy eseményének évfordulójáról”, Sztálin Marxizmus és nyelvtudomány című tanulmányának megjelenéséről. A cikk utolsó bekezdésében így:

– A fentiekben csak éppen utalni akartunk a tudományos életnek arra a megélénkülésére, mely nem csupán a Szovjetunióban, hanem a népi demokráciákban, sőt a kapitalista államok haladó köreiből is követte Sztálin nagyszerű cikkeit. Vajon nem a szovjet rendszer felsőbbrendűségének a bizonyítéka az, hogy a szovjet állam vezetője éppen korunk legnagyobb tudósa, az egész dolgozó emberiség lángeszű tanítója?

De ami szegény Bolyai Jánost közvetlenül, azaz közvetve érintette: a Bolyai Egyetem fennállásának tizedik évfordulója alkalmából rendezett előadás-sorozat keretében, 1955 áprilisában (!) Sz. a marxizmus-leninizmusnak elkötelezetten – Balassi, Vörösmarty, Petőfi mellett Marxot, Engelst és Lenint (Sztálint már nem) sűrűn emlegetve – értekezik haladó irodalmi hagyományainkról, „a haladó hagyomány és a történelmi lim-lom közti különbségtevést” igényli, azon az alapon, hogy hozzájárulnak-e a kommunista eszmék meggyökereztetéséhez, „az emberek új, kommunista tudatának és kommunista magatartásának kialakulásához. Hiszen Lenin segítségével már tisztáztuk, hogy a kommunizmus elsajátítása feltételezi azoknak az összes ismereteknek elsajátítását, melyeknek eredménye maga a kommunizmus”. Az 1955-ös előadást József Attila, illetve az Ars poetica idézésével zárja.

– József Attila meghalt, de a jóslata beteljesedett: a testvéri tankok, a Szovjetunió felszabadító hadseregének testvéri tankjai fölindultak, és győzelmesen szertedübörögték a szocialista forradalom József Attila száján kelt igéit.

Hihetetlen. De leírva áll. Még kötetbe is került.

Másfél év választja el Sz-nek ezt az előadását a szovjet testvéri tankok 1956 novemberi magyarországi győzelmétől, nem egészen négy a Bolyai Egyetem felszámolásától és Sz. szamosfalvi végelszámolásától. Hogy valójában milyen igék keltek József Attila száján, és milyenek Sz-én, azt mégsem ezekből a szerencsétlen, itt emlegetett szövegekből kell az utódok számára kiolvasnunk, gondolja Sebestyén, változatlanul reménykedve az utókor bölcsességében.

Kategória: Sétatér

Denumire autor: Kántor Lajos

Látó Szépirodalmi Folyóirat